

2. 11. 2000

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Horní parlamentní komory mají ve světě mnoho podob

I docela maličké ostrovy Antigua a

Barbuda v Karibiku či mikronéský ostrov Palau se mohou pochlubit dvoukomorovým sněmem. Kromě tradičních "senátních" zemí typu Spojených států, Velké Británie či Německa má nějakou protiváhu dolní komory ve svém zákonodárném sboru téměř polovina ze všech ...

I docela maličké ostrovy Antigua a

Barbuda v Karibiku či mikronéský ostrov Palau se mohou pochlubit dvoukomorovým sněmem. Kromě tradičních "senátních" zemí typu Spojených států, Velké Británie či Německa má nějakou protiváhu dolní komory ve svém zákonodárném sboru téměř polovina ze všech států. Vznikají i senáty zbrusu nové.

Původní myšlenkou horních komor bylo vytvořit jakousi pojistku v demokratickém systému. U států s federativním uspořádáním umožňovaly navíc rovné zastoupení všech států či územních celků. Tak tomu bylo ve Sněmovně národů bývalého Československa a u mnohých federací je tomu tak dodnes. Například ruská Rada federace má po dvou zástupcích ze všech regionů, v australském Senátu zastupuje každý stát 12 senátorů, v brazilském Federálním senátu zasedají tři z každého státu, v americkém Senátu dva. Ve švýcarské Radě kantonů má každý kanton dva zástupce, polokanton jednoho.

Hlavním úkolem senátorů bývá přezkoumání a případné doplnění navrhovaných zákonů. Mívají však i další poslání. Britská Sněmovna lordů je nejvyšším odvolacím soudem v zemi. Na Fidži slouží senát jako poradní orgán pro místní záležitosti, v Thajsku podle ústavy dohlíží na činnost vlády a má pravomoc obvinít korumpované politiky včetně těch nejvyšších.

Za vůbec nejmocnější horní komoru považují svůj Senát Spojené státy. Zakládají si na jeho tradici neomezených diskusí a ústavních pravomocí nad exekutivou v zahraniční politice a při jmenování do funkcí.

Zatímco ve volbách do dolních komor poslance většinou volí občané, má formování senátů velmi různé podoby - od britské Sněmovny lordů, jejímiž členy jsou příslušníci šlechty a vysocí duchovní, až po norský Lagting, do něhož sami poslanci vyberou čtvrtinu z vlastních řad. Francouzské senátory nevolí, podobně jako členy německé Spolkové rady, přímo občané, nýbrž sbory volitelů v departementech.

Kromě volených členů zasedají v mnohých senátech i další vážené osobnosti z vědy a kultury. V alžírské Radě národa tvoří plnou třetinu a jmenuje je prezident, v chilském Senátu jich jmenuje devět Rada národní bezpečnosti. V indické Radě států

jmenuje prezident 12 senátorů, na Madagaskaru třetinu, v kazašském Senátu sedm, v tádžickém Národním shromáždění osm. V italském sněmu zasedá celkem deset doživotních senátorů z řad bývalých prezidentů republiky. Doživotní senátory v osobě bývalých panovníků má i Belgie a Chile. V některých ostrovních a afrických státech tvoří Senát kmenoví náčelníci místních klanů. Tak je tomu v africkém Lesothu a na Americké Samoa.

Volební období senátorů se pohybuje v rozpětí od dvou do devíti let. Častým případem je, podobně jako v ČR, volba po částech: Ve Francii, stejně jako v Pákistánu, se každé dva roky obnovuje třetina. V Brazílii se po čtyřech letech obnovuje střídavě jedna třetina a dvě třetiny, v africkém Jordánsku polovina každé čtyři roky, v Mexiku polovina každé tři roky a v Nepálu polovina každé dva roky.

Rozdíly v počtu senátorů v jednotlivých zemích jsou pozoruhodné - od osmi v malém americkém státu Belize až po současných 695 v britské Sněmovně lordů.

Horní komory se i reformují. V ruské Radě federace donedávna zasedali za každý z 89 regionů jeden gubernátor a jeden volený zástupce. Reforma prezidenta Vladimira Putina však v červenci gubernátory z členství v Radě vyloučila, s cílem omezit jejich pravomoci.

Největší ústavní reformou od roku 1911 prošla loni na podzim britská Sněmovna lordů. Labouristům se podařilo prosadit tolik diskutované zrušení práva dědičných peerů. V únoru loňského roku lordi reformu zamítli, v říjnu téhož roku ji přijali.

Nově vznikly v nedávné době senáty v Bělorusku, Tádžikistánu a v několika afrických zemích. V Bělorusku posloužila "demokratická pojistka" senátu k upevnění diktátorské moci prezidenta Alexandra Lukašenka. Po posílení pravomocí v listopadovém referendu roku 1996 rozhodl Lukašenko o vytvoření horní komory. Rovněž zlikvidoval dosavadní parlamentní opozici a ustavil sněm nový, z loajálních zákonodárců.

Obyvatelé Tádžikistánu v březnu poprvé volili do Národního shromáždění. V této chudé středoasijské zemi, zmítané občanskou válkou, je to další krok k završení mírového procesu.

K africkým senátům přibýly v roce 1997 alžírská Rada národa, marocká Sněmovna poradců a Senáty v Gabonu a Libérii. Loni vznikl Senát v Senegalu. Zbrusu nové dvoukomorové Národní shromáždění má od loňského května Nigérie.

Pramen: ČTK